

NA OBISKU V SLOVENIJI JE BIL PRVI SLOVENSKI HIMALAJEC DINKO BERTONCELJ

SLOVENSKI PEČAT ARGENTINSKIH GORA

MARJAN RAZTRESEN

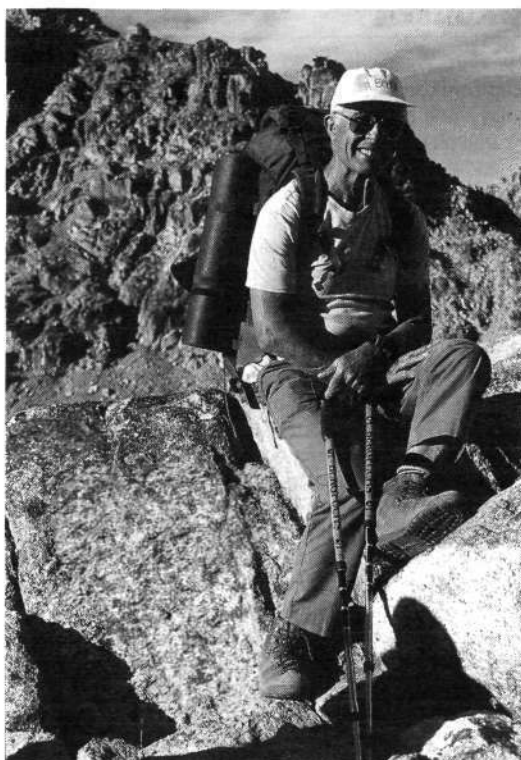
Na daljšem obisku v stari domovini Sloveniji je bil letošnje pozno pomlad eden od zadnjih in še vedno nadvse aktivnih »šumskih bratov« iz argentinskih Bariloč, ustanovni član Slovenskega planinskega društva v tem kraju in prvi slovenski udeleženec himalajske odprave, 71-letni **Dinko Bertoncej**. Kljub letom, ki so bila njega dni že častitljiva, zdaj pa ne pomenijo prav veliko, bomo pred letošnjim božičem v oddaji slovenske televizije Gore in ljudje videli belolasega, nadvse vitalnega in vitkega moža, kako je letošnje zgodnje pomlad ponovil svoj prvenstveni vzpon na Slovenski zvonik, Campanile Esloveno, iz leta 1952. V Slovenijo je prišel s svojo ženo in na njeno posebno in dolgoletno željo za teden dni zadnje majske dni »skočil« na hrvaški otok Hvar, potem pa se vrnil domov. »Včeraj sva se pogovarjala s sinom, ki zdaj vodi naš hotel v Bariločah,« sta nam v Ljubljani pripovedovala zakonca Bertoncej, »in ko nama je povedal, da je prejšnjo noč tam padlo kakšnih dvajset centimetrov snega, sva se sklenila čimprej vrniti; lani nam je namreč velik sneg podrl del strehe.«

SLOVENSKA ŠOLA JAKOBA ALJAŽA

Pogovarjali smo se kajpada o bariločanskem Slovenskem planinskem društvu: ali je še vedno tisto, kot je bilo takrat, ko so tja prišli »šumski bratje« in si s svojimi alpinističnimi vzponi ter siceršnje gorniško dejavnostjo izborili častno mesto v argentinskem andinističnem gibanju.

»Slovensko planinsko društvov Bariločah se je predvsem zadnje desetletje precej spremenilo,« pravi prvi slovenski osvajaec Himalaje, ki je kot član argentinske odprave na Daulagiri po vrnitvi z gore o tem napisal knjigo ter z njo popolnoma zastupil **Staneta Belaka Šraufa**, ki se je do nje nekako dokopal, čeprav je bila v tistih časih v Sloveniji skoraj nepovedana literatura, saj jo je napisal leta 1945 iz domovine pobegli komaj 17-letni Dinko. »Še vedno se sicer imenuje Slovensko planinsko društvo, vendar se verjetno bolj ukvarja z drugimi slovenskimi zadevami kot z gorništvom, z učenjem slovenskega jezika, na primer, s slovensko šolo **Jakoba Aljaža** (saj je vendar v organizaciji SPD!) in s promocijskimi dejavnostmi za staro, dobro domovino.«

Podandsko Bariloče je babilon 22 narodov, ki vsako leto tri dni praznujejo svoj skupni praznik okoli 9. julija, ko je v Argentini državni praznik. Na tej »fiesti de las colectividades«, praznovanju narodnih skupin, nastopajo vsaka s svojo folkloro skupino in vsaka narodnost pogosti udeležence praznovanja s svojimi jedmi in pijačami, Slovenci, na primer, z medico in potico. Poleg tega praznuje vsak narod v Bariločah še svoj praznik,

Eden od ustanovnih članov »šumskih bratov« – Slovenskega planinskega društva v argentinskih Bariločah Dinko Bertoncej letošnje argentinsko poletje (in našo zimo) v svojem svetu.

Foto: Marjeta Keršič Svetel

passeo de las colectividades, Slovenci 25. junija, ko na drog na glavnem trgu sredi mesta župan ob vojaški častni četi dvigne slovensko zastavo (»pred letom 1991 smo jo seveda tudi, ne na ta dan, pač pa 29. oktobra, vendar vedno zastavo brez rdeče zvezde, kar je bil verjetno edini javni kraj na našem planetu, ki so ga dovolile oblasti tiste države, kjer je lahko plapolala taka slovenska zastava,« kot pravi Dinko Bertoncej). Takšne pozornosti je deležna slovenska narodna skupnost v Bariločah, mestu s 100 000 prebivalci, čeprav šteje le kakšnih 250 do 300 članov: vojaška godba ob vsakoletnem prazniku zaigra najprej skladbo Tišina (Silencio), potem še Prešernovo slovensko himno.

SLOVENSKE GORE V ARGENTINI

Stari šumski bratje in njihovi mlajši planinski tovariši vzdržujejo v gorah okoli Bariloč dve planinski koči, Rifugio piedrita oziroma Kočo pod skalco, kar je na koči zapisano v obeh jezikih, španskem in slovenskem, do katere in še dalje v gore pelje Slovenska steza, in kočjo Kapelica ali Capilla (v južnoameriški španščini besede

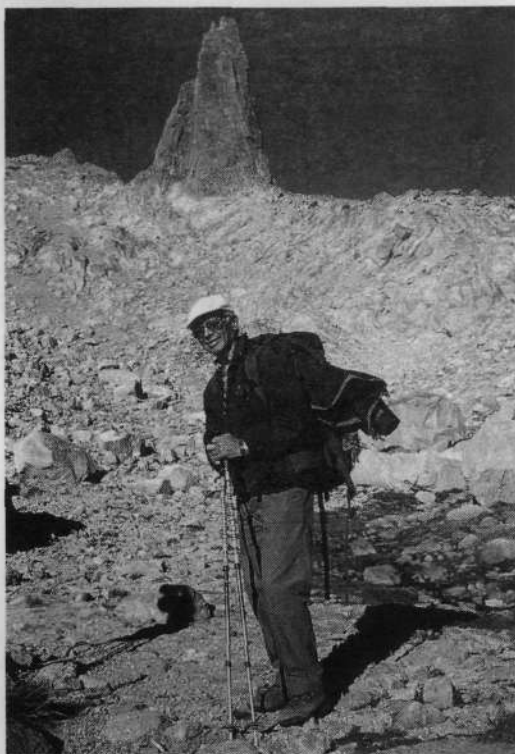
ne izgovarjajo »kapilja«, ampak »kapiža«), do katere prav tako pripelje Slovenska steza, ki so jo nadelali izključno slovenski planinci. »Capilla je nasploh slovenska gora,« pripoveduje Dinko Bertonec. »Pod njo smo pred nekaj leti postavili Slovenski bivak, na tej slovesnosti in blagoslovitvi pa se je zbralo več kot 80 planincev, tudi nekaj iz stare domovine. Nekaj nas je tudi takrat šlo na vrh 2185 metrov visoke Capille h križu, ki smo ga tam zgoraj prav tako postavili slovenski planinci. Kako vseskozi slovenska je ta gora, pove podatek, da je v narodnem parku okoli gore prepovedan vsakršen človekov poseg, saj od tam ni dovoljeno pospravljati niti drv, pa so nam oblasti (resda šele po drugi prošnji) dovolile postaviti tako križ kot bivak.«

Druga slovenska planinska in alpinistična zgodba iz Bariloče je Slovenski zvonik, gora, ki so jo pred drugo svetovno vojno imenovali Invencible, Nepremagljiva, potem pa zaradi značilne oblike Campanile, Zvonik. Pa sta prišla **France Jerman** iz Dola pri Ljubljani in Dinko Bertonec z Jesenic, tedaj oba že Argentinca, ga preplezala do vrha in ga imenovala Campanile Esloveno, Slovenski zvonik. »To je bila slovenska vstopna viza za Club Andino,« pravi Dinko Bertonec, »ko so **Tončka Pangerca** in mene povabili na plezanje na San Valentin, kjer sva istega leta 1952 opravila prvenstveni vzpon. Bariloški stari naseljenec **Štrukelj** je bil prav ponosen na novodošle plezalce in na naše uspehe. Z **Janezom Fleretom** iz Dola sva bila prva Slovenca in tretja naveza nasploh, ki sva priplezala na vrh 3550 metrov visokega ledeniškega Tronadorja, 1. januarja 1950 sva s Tončkom Pangercem preplezala 2405 metrov visoki Prvi katedralski stolp, kar je bila nasploh druga plezalska ponovitev na tej gori in v tem pogorju, le nekoliko pozneje sva z Jermanom kot prva priplezala na vrh glavnega stolpa v Tres picos in ga imenovala Torre Tuma po pomembnem slovenskem gorniku. »Dinko pa ne pove, da se vsaj še en gorski vrh v Argentini imenuje po slovenskem plezalcu, Cerro Dinko v bližini Capille, ki ga je pred leti prvi preplezal Dinko,« je skočila v besedo gospa Bertonec.

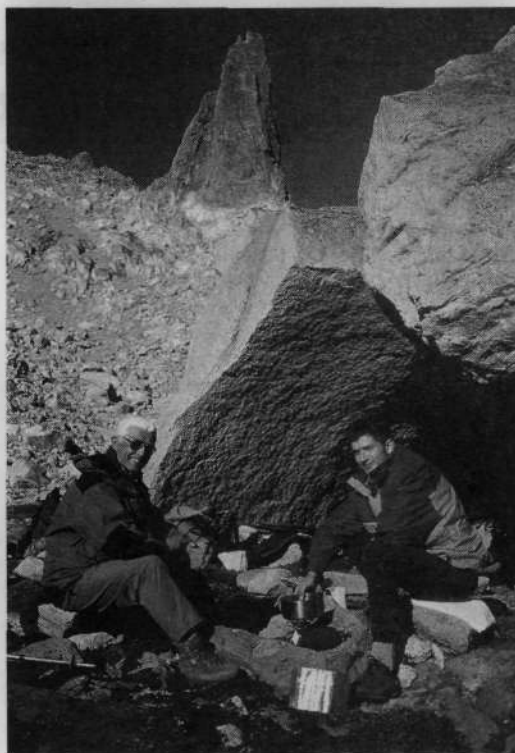
ALPINISTIČNI TEČAJ ZA MLADE IZ BUENOS AIRESA

V Bariločah je bilo v petdesetih letih manj kot deset izvrstnih slovenskih plezalcev, ki so dvignili tamkajšnje alpinistične (pravzaprav andinistične) dosežke na višjo raven, **dr. Vojko Arko**, zdaj 78-letni nekdanji šumski brat in ustanovni član SPD Bariloče, pa je njihove plezalske uspehe natančno popisal in razposlal v objavo. Med njimi je bil tudi **Slavko Adamič** iz Ljubljane, veseljak, ki je bil takoj po koncu vojne skupaj z dr. Arkom v taborišču v Padovi in ki je s šalo prinesel iz Italije oznako »šumski bratje« za slovenske plezalce, ki se je potem kar nekako prijela, ne da bi člani natančno vedeli, kaj pomeni.

Zdaj slovenskih plezalcev ni nič več kot takrat: **Kambličeva** družina, ki je prišla v Argentino in v Bariloče šele leta 1956, oče **Boris**, sin **Miško** in hči **Monika**, uradno najboljša slovenska alpinistka zadnjih let, ki je

Dinko Bertonec pod Slovenskim zvonikom

zdaj poročena v Sloveniji, oče Dinko **Bertoncelj** ter njegova sinova **Andrej** in **Bogdan** ter **Marjan Mavrič** in njegov brat **Martin**. Čeprav jih je malo, so letošnje tamkajšnje poletje oziroma našo pozno zimo, februarja, v organizaciji Borisa Kambiča in pod strokovnim vodstvom Dinka Bertonclja organizirali enotedenski alpinistični tečaj za mlade gornike slovenskih staršev iz Buenos Airesa. Prišlo jih je devet, peljali so jih v Bele skale, v Piedras Blancas, in v Cerro Lopez blizu Bariloč, pa tudi na težavnejše plezanje v Tronador. Tja so želeli predvsem štirje nečaki **Vivoda** in **Kralja**, slovenskih plezalcev prve argentinske generacije, ki sta se izgubila na tej gori in ju niso nikoli našli. Na prostranih ledeniških strminah Argentinskega vrha na Tronadorju so do podrobnosti spoznali divjo belo visokogorsko pokrajino, kjer sta izginila njihova strica.

PLEZANJE ZA SLOVENSKO TELEVIIZIJO

V začetku letošnjega leta je iz Slovenije odpotovala slovenska TV ekipa z redaktorico oddaj Gore in ljudje **Marjeto Keršič Svetel** na čelu, z njo pa vrhunski alpinist iz Domžal **Silvo Karo** in domačin iz Bariloč **Ivan Arenšek**, ki zdaj živi v Ljubljani; oba sta sicer imela drugačne načrte v Patagoniji, spotoma pa sta pomagala pri snemanju TV oddaje iz slovenskih plezalcih iz Bariloč – Silvo Karo je snemal, Ivan Arenšek pa je bil v navezi s prvopristopnikom na Campanile Esloveno in na Capillo Dinkom Bertoncljem, ki je tedaj po skoraj pol stoletja malone brez težav spet preplezal svojo smer

na Campanile Esloveno. »To bo oddaja, ki jo hranimo za letošnji božič, ker je tako izvrstna,« nam je povedala redaktorica oddaje.

Od nekdanjih argentinskih in bariloških slovenskih šumskih bratov so ostali le še trije, **Blaž Razinger**, Vojko Arko in Dinko Bertoncelj. Prva dva sta bolna in v gore ne zahajata več, slednji je še vedno aktiven. Razinger čuti posledice, ko je bil med svetovno vojno rajen, in ima sladkorno bolezen, pogosto pa sanjari o vsem, kar je bilo nekoč v Katedralnem pogorju in v drugih gorah okoli Bariloč. Arko je imel dve hujši prometni nesreči, po katerih ima poškodovane kolke in ne more več hoditi po gorah. Še vedno pa piše in bi rad uresničil veliko željo: da bi do 22. februarja leta 2002, ob 50-letnici SPD Bariloče, izšel zbornik vseh bariloških planinskih kronik, zgodovina slovenskega planinstva v Argentini. Na to praznovanje in potovanje v Bariloče se že zdaj pripravlja nekaj skupin slovenskih gornikov, ki bodo ta jubilej proslavile skupaj z rojaki iz Argentine.

»Naloga šumskih bratov in s tem moja planinska naloga je pravzaprav opravljena,« nam je zdaj povedal Dinko Bertoncelj. »Izredno se počutim, da sem kot slovenski plezalec v argentinskih gorah skupaj s kolegi naredil to, kar sem naredil in kar bo v tamkajšnjih gorah za vse večne čase nosilo slovenski pečat. Kdorkoli pozna zgodovino andinizma, pozna tudi slovenski delež v njej in zaradi tega spoštuje Slovence, čeprav nas je tam prav malo. Moja naloga je opravljena.«

SERGIO MARTINI JE LETOŠNJEGA MAJJA PRIPLEZAL NA ZADNJEGA OD OSEMTISOČAKOV

OSEM ČLANOV KLUBA 14 X 8000

Italijani, ki znajo iz muhe z lahkoto narediti slona, so šele štirinajst dni po osvojenem zadnjem izmed štirinajstih osemtisočakov, ki jih je od leta 1983 do 26. maja letos premagal **Sergio Martini**, 50-letni učitelj telovadbe iz Rovereta, izvedeli, da imajo zdaj že tri alpiniste med osmerico tistih na svetu, ki jim je uspelo priplezati na vseh 14 najvišjih gorskih vrhov sveta.

Martini, 29. julija učaka Abrahama, je 26. maja prišel na vrh 8848 metrov visokega Mt. Everesta, po sestopu pa je o svojem dosežku in še zadnjem, najvišjem osvojenem osemtisočaku telefonsko obvestil le ženo in domače v Roveretu – svojim učencem na tamkajšnji srednji šoli pa zagrozil, da se v kratkem vidijo in pogovorijo. Ker je namreč od svojega namestnika izvedel, da jih v njegovi odsotnosti le s težavo kroti! Telovadni učitelj Sergio se je vrnil, kot je obljubil, na roveretski šoli pa je ravnatelj odredil šole prost dan, da so si dijaki lahko dali duška z vprašanji in čestitkami.

Potem so Martinija le odkrili tudi novinarji. »Zakaj svojega Everesta, še zadnjega od osemtisočakov, nisem obesil na veliki zvon? Zato, ker vseh štirinajstih himalajskih orjakov nisem osvajal za druge, marveč le zase in v lastno zadovoljstvo,« je skrivanje svoje alpi-

nistične ogrlice s 14 biseri pojasnil učitelj Sergio. Potem pa le izdal, da mu je kot prvi čestital veliki **Reinhold Messner** in mu v brzojavki zapisal naslednje: »Ni važno, kdo je bil prvi ali zadnji na vseh štirinajstih osemtisočakah, kar je zdaj uspelo še tebi. Pomembno se je vrniti z njih!«

Martini je na Everest poskušal priplezati že lani, a je bil med vzponom skoraj ob glavo. Presenetil ga je močan potresni sunek, ki je nanj sprožil plaz snega in kameinja, a se mu je italijanski alpinist po čudežnem naključju izognil. Konec maja je šel nad Everest še enkrat. Po severni strani, s kitajske strani, ki je sicer težja, a cenejša. »Šest trupel sem srečal med vzponom,« je dijakom govoril Martini, za katerega je Messner rekel: »Martini je velik alpinist, ker je preživel! Če te Everest odkloni in odbije enkrat ali dvakrat in ob tem preživiš, je najbolje, da nanj pozabiš. Martini ga je zmogel v četrtem poskusu in je zdaj član naše velike alpinistične osmerice,« je Martinija v medijih pohvalil Messner.

In kdo so člani velike himalajske osmerice, ki ji je uspelo osvojiti vseh štirinajst najvišjih gorá na našem planetu?